

PATAK MÁRTA

Mindig péntek

(REGÉNYRÉSZLET)

Ha valamilyen alkalomból nótázásra került a sor, a végén Kálmán bácsi emlékére ráadásképpen elénekelték a *Cigányok sátorát*, teli torokból ordították a refrént, *mert a lánya, az a zimberi-zombori szép asszony, jó asszony, ladi-ladi lom, sárga lilom*, persze nem értettem, miért jegyzi meg utána a nagyapám mindig, Szegény Kálmán, szerencsére már nem hallja, különben megkergetne bennünket a vasvállával!

Kálmán bácsi, nagyapám gyerekkori pajtása, agglegény volt, régről barátságban állt az öreg plébános úrral, annak ellenére, hogy református volt, rendszeresen összejártak, együtt hallgatták a rádión Kálmán bácsinál a futballmérkőzések közvetítését, később meg a tévén nézték a plébános úrnál. Hiába, a futballon keresztül vezet az út a teljes türelemhez!, mondta Kálmán bácsi, No, meg egyszer talán az öku-menéhez is, ha megérjük!, tette hozzá nyomatékkal a plébános úr.

Azon az októberi vasárnapon is Kálmán bácsinál voltak, amikor beállított hozzánk egy fiatalasszony azzal, hogy ő Kálmán bácsi lánya. Elmondta, ki az édesanyja, így meg így hívták, ennyi és ennyi ideje nem él már, aztán hogy ő negyvenkettő március huszonharmadikán született Zomborban, és most itt van, fölkereste, szegény édesanyja halála után szeretné végre megtudni, kicsoda az ő édesapja, mert eddig csak hallomásból ismerte, és egész életében azzal vigasztalta az édesanyja, hogy egyszer majd csak visszajön, de nem jött, be kellett érnie azzal a fényképpel, amit őrzött róla, katonaruhában van rajta, már kirojtosodott a széle, annyit nézegette. Tizennyolc éves elmúlt, férjhez menni még nem akar, mindenhez ért, amit a ház körül el lehet végezni, el is végzi szívesen, ha itt maradhat nála, mégse kelljen egyedül tengődni a nagyvilágban.

Soha jobbkor nem történhetett volna, Orsolya néni jöttére Kálmán bácsiban is föltámadhattak közben a régi zombori emlékek, ugyanis mindez 1960. október 9-én történt, amikor Kálmán bácsi éppen a Magyarország–Jugoszlávia mérkőzés közvetítését hallgatta a plébános úrnál. A plébános olyan nagy futballrajongó volt, hogy később, amikor választania kellett, mit küldjenek neki a Vatikánból, természetesen a televíziót, és nem az autót választotta, merthogy azt kaphatott volna még, de ő inkább televíziót kért, szemérmesen azzal hárította el, Mégse mondják, hogy a falu plébánosa egy Cinquecentóval furikázik, mikor másnak még egy Trabant se futja!

A második féldő huszadik percében jártak, Kuharszki éppen hátraadott egy labdát, a jugoszlávok közül mindenki órá helyezkedett. A mérkőzés közvetítője meg-

emelte a hangját, aztán hirtelen visszavett belőle, nehogy elkiabálja a gólt, Göröcs előtt ugyanis teljesen üres volt a pálya, amikor berobbant, és tíz méterről kapura küldte a labdát. Az alsó sarokra lőtt, bombagólt rúgott, és a közvetítővel szinte egyszerre üvöltött fel a plébános úr meg Kálmán bácsi is, úgyhogy elsőre nem is hallották a félszeg kocogtatást, csak amikor Orsolya néni harmadszorra erővel is megverte odakint a szobaablakot. Kálmán bácsi először mérgelődött, ki az ördög háborgatja őket ilyenkor, mikor meccsközvetítést hallgatnak, aztán amikor Orsolya néni meglátta, jó darabig csak hápogott, meglepetésében szólni sem tudott, a plébánosnak kellett a fiatal lányt helyel kínálnia.

Kálmán bácsi sose nősült meg. Mikor Zomborból visszajöttek, eleinte, ha kérdezték, mindenkit elintézett annyival, hogy nem áll szándékában, később meg már illendőségből sem faggatták, ám úton-útfélen rebesgették, hogy biztos valami zombori menyecske lehet a dologban. A plébános tudta az igazságot, Kálmán bácsi elmondta neki, a saját papjának mégse gyónhatta meg, az részletek nélkül is beérte volna annyival, hogy megbánta, amit tett, de mivel Kálmán bácsi nem tudhatta, mi lett akkori tettének a következménye, így nem is bánhatta meg. A plébános pedig hallgatott, mint a sír, megszokta ő már a katolikus híveinél, hogy amit másokról tud, azt esetleg a legfőbb felettesével illendő megosztania.

Mikor aztán Orsolya néni Szőregről immár teljes ingóságával megérkezett, attól fogva Kálmán bácsi háta mögött is legföljebb csak az irigyei jegyezték meg, hogy érdemes volt neki ennyit várni, helyre kis menyecskét kapott, a rosszmájúbbak persze nem mulasztották el az élcelődést, Lánya is lehetne akár!, de hogy ez is az igazság, azt a nagyapámon kívül csak a plébános tudta. Aztán idővel elcsitultak a kedélyek, mindenki megnyugodott, úgy voltak vele, ennek is vénségére jött meg az esze, végre asszonyt szerzett magának. Így mondták, vénségére, pedig akkor még nem is volt idős, alig tizenkilenc esztendővel több, mint Orsolya néni.

Negyvenegy áprilisában vonultak be Zomborba, Kálmán bácsi akkor múlt tizennyolc éves, a nagyapámmal együtt épphogy besorozták, aztán nem sokra rá az egész zászlóaljat átvezényelték a frissen visszatért délvidéki területre. Állítólag maga vitéz Bayor Ferenc ezredes, Újvidék későbbi városparancsnoka ragaszkodott hozzá, hogy Kálmán bácsi a keze alá kerüljön, ő ugyanis akkoriban még a megye testnevelési felügyelője volt, szintén nagy futballrajongó, és ha tehetne, minden mérkőzésen kint volt, ott figyelt föl Kálmán bácsira. Mikor aztán menni kellett, nem volt ki a létszám, úgyhogy vittek boldog-boldogtalant, a laktanyában alig marad ember a tényleges állományból. Kálmán bácsi élt-halt a futballért, ha nem jön közbe a háború, nagy játékos lehetett volna belőle.

Kálmán bácsi otthon többnyire csatárt játszott a KDSK csapatában, de gyakorlatilag minden poszton megállta a helyét. Ha kellett, még a kapuban is, nemegyszer előfordult, hogy be is kellett állnia, mert nem volt cserekapusuk, olyankor aztán joggal hencegték vele társai mérkőzés után a Harmadik Félidő nevű kocsmában, hogy a csatárunk a kapunkba állt be, mégis mi nyertünk.

Még mielőtt az alakulatot átvezényelték volna, Bayor ezredes biztatta Kálmán bácsit, idő kérdése, úgysis feljebb jutnak, és akkor órá is fölfigyelnek majd, előbb-utóbb egy fővárosi csapatban fog futballozni, majd meglátja. Csakhogy közbeszólt a háború. Bayor ezredes reménykedett, új állomáshelyén is lesz majd módja rá, hogy Kálmán bácsi útját egyengesse, ám miután negyvenegy áprilisában kinevezték Újvidék városparancsnokának, megszapordtak a gondjai rendesen, nem mintha addig híján lett volna teendőnek, de elég az hozzá, kisebb gondja is nagyobb volt annál, semhogy a legénység futballtehetségeit gondozza. Kálmán bácsi pedig a gyalogsági zászlóalj rang nélküli honvédeként, nagy nótaszóval bevonult az alakulatával Zomborba, ahol magyar ruhába öltözött fiatal lányok várták őket, és mosolyogva pironkodva integettek az anyaországi honvédeknek. Orsolya néni édesanyja is ott feszengett közöttük.

Orsolya néni tűzről pattant menyecske volt, sosem látott pezsgést, valódi városias színt hozott a poros kis falu egyhangú, unalmas életébe. Eleinte legtöbbször nem is nézték jó szemmel, mit akar itt ez a jöttment teremtés, nőegylet, hímszörny, dalárda, de mivel a párttitkárakon kívül befolyásos ember nem akadt, aki nagyon firtatni akarhatta volna a kilétét, a párttitkár meg ilyesmire nemigen ért rá, esze ágában sem volt az új asszony megbízhatóságával foglalkozni, örült, ha enni tud adni a nyolc gyerekének, meg ha őt magát békén hagyják a múltjával, úgyhogy a végén csak megbékéltek Orsolya nénivel.

Nincs mit csodálkozni rajta, ahogy Orsolya néni kipirult arccal, csípőre tett kézzel meg tudott állni valaki előtt, és mélyen a szemébe nézve, ártatlan tekintetével, ízes zombori beszédével előadta a mondókáját, nem lehetett nemet mondani neki, mindenkit levett a lábáról. Olyan lelkesedéssel igyekeztek szombat esténként a kultúrházba az asszonyok próbálni, mint utoljára talán kiskorukban, még a háború előtt, amikor az óvodás nénival tanulták a hazafias énekeket, gyakorolták az ünnepségre a szavakat. Hímszörny, dalárda, nőegylet, ezt mind-mind Orsolya néni vezette be, és működött is a faluban, nem hiányzott a lelkesedés az asszonyokból. Őszszel pláne nem volt nehéz együtt tartani a csapatot, szezonban zengett tőlük a dohánysimító, amikor rákezdtek az adventi énekekre. A brigádvezetőjük csak somolygott a bajsza alatt, Még szerencse, hogy az a pletykás Mári nem hallja, még ezt is jelesen, bár amilyen füle annak van, könnyen lehet, hogy idáig elér!, úgyhogy intett is az asszonyoknak, fogják csendesebbre, Mári néni előtt ugyanis nemcsak a nagyszüleimnél, de a faluban sehol nem beszéltek olyasmiről, amiről sejteni lehetett, hogy nem tanácsos, ha esetleg meghallja Mári néni, a falak füle. Ám ekkor Orsolya néni sem volt rest, őt amúgy sem lehetett egykönnyen elhallgattatni, Mindenkinek joga van, hogy vallását vagy meggyőződését vallásos cselekmények és szertartások végzése útján akár *egyéni*, akár *másokkal együttesen nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa, gyakorolhassa és taníthassa*, így szól a rendelet, szó szerint le van írva, itt az adventi időszak kezdete, úgyhogy mi most magánkörben ki is nyilvánítjuk meggyőződésünket!, jelentette ki nyomatékkal a brigádvezető előtt csípőre

tett kézzel, és várta a hatást, az meg bazsalyogva félrenézett, aztán nagy komolyan odaszólt neki, Ezt Márinak se árt majd elmondanod!, Elmondom én magának Kádár Jánosnak is, ha kell!, vágta rá Orsolya néni, a brigádvezető erre csak a fejét csóválta, bár semmi kétsége nem volt afelől, hogy meg is tenné, ha úgy hozná a sors.

Kálmán bácsi halála után változott meg minden. Ostoba dolog volt, a szénát dobálta le a szekérről, és valahogy megbillent a saroglyán, a szomszédja kiáltott át neki, ő meg önkéntelenül is lépett egyet feléje. Olyan szerencsétlenül esett, vállal neki a kútkávnak, hogy szabályosan felhasította a felkarját. Orvoshoz persze nem ment, amikor ment, akkor meg már késő volt, annyira elfertőződött a sebe, hogy vérmérgezést kapott. Orsolya néniből mintha kiszállt volna az élet, egyik napról a másikra ágyának esett, és fél évre rá szabályosan elfogyott.

Legnagyobb kárát a falubeli asszonyok látták, utána hiába gyűltek össze a hímzőkörben, a nőegyletben vagy a dalárdában, semmi sem ment, akármerre néztek, mindenütt Orsolya néni tapintható hiányát érezték. A nóta is szomorúbban szólt, bár a nagyapám talán sejthetett valamit, ekkora boldogság nem lehet tartós állapot, Kálmán bácsiéknak ennyi jutott belőle, ezért is emlegette később a vasvellát, mikor a többiek rákezdték a zombori szépasszony nótájára, és csak hümmögött, amikor mások azon tanakodtak, vajon tényleg a lánya volt-e Orsolya néni Kálmán bácsinak, vagy csak úgy mondták, hogy szó ne érje a ház elejét.